

DATUM
2021-03-26
ERT DATUM
2021-02-05

DIARIENR
2021/36-4
ER BETECKNING
Ju2021/00355

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Förstärkt skydd för väljare vid röstmottagningen – Delbetänkande av 2020 års valutredning (SOU 2021:07)

Statskontoret bedömer att utredningens förslag är ett steg i rätt riktning för att stärka skyddet för väljarna vid röstmottagningen. Statskontoret anser att delar av förslagen behöver bli tydligare för att regeringen ska åstadkomma en mer effektiv styrning av Valmyndigheten och länsstyrelserna.

Statskontoret kommenterar de förslag och bedömningar som är betydelsefulla ur ett förvaltnings- och styrningsperspektiv. Vi kommenterar framför allt förslaget om att utbildningen av röstmottagare ska ge likvärdiga kunskaper. Statskontoret har också synpunkter på hur vissa av förslagen ska genomföras. Det gäller förslagen om tydligare reglering av valhemligheten vid röstningen, biträde åt väljare vid röstning samt ordningen på röstmottagningsstället.

Utredarens förslag: Utbildningen av röstmottagare ska ge likvärdiga kunskaper

Statskontoret tillstyrker förslaget (s.58), men vi har en reservation. Statskontoret anser att utredningens förslag om tillägg i 5 § är bra men otillräckligt. Regeringen bör motivera *i vilka fall* det är lämpligt att komplettera eller ersätta valmyndighetens utbildningsmaterial. Valets genomförande är en omfattande administrativ process och det är väsentligt att röstmottagarna har god kunskap om valets bestämmelser. Valmyndighetens utbildningsmaterial är framtaget för att ge röstmottagarna den kompetens de behöver för att genomföra ett val. Därför anser Statskontoret att det behöver säkerställas att valnämnderna i huvudsak använder Valmyndighetens utbildningsmaterial. Statskontorets reservation innebär att det fortfarande finns utrymme för valnämnderna att, under särskilda förutsättningar, komplettera eller ersätta valmyndighetens material. Det blir även enklare för Valmyndigheten och länsstyrelsen att bedöma hur mycket material som ska kvalitetssäkras.

Statskontoret anser också att regeringen behöver tydliggöra innebörden av 3 kap. 5§, sista meningen i författningsförslaget: "...att kvaliteten i det material som används har säkerställts". Förslaget indikerar att materialet ska kvalitetssäkras. Men det är otydligt vad det innebär att kvalitetssäkra materialet och vad Valmyndigheten och länsstyrelsen har för ansvar. Det är inte uppenbart hur begreppet "kvalitetssäkra" förhåller sig till andra begrepp, exempelvis "godkänna" eller "anmäla". Statskontoret anser att regeringens styrning av Valmyndigheten och länsstyrelserna blir tydligare och effektivare om regeringen förtydligar vad det innebär att "kvalitetssäkra". Det skulle även förenkla genomförandet av förslaget.

Slutligen bör regeringen tydliggöra gränsen mellan de ansvariga aktörerna. Utredningen bedömer att valnämnderna kan säkerställa kvaliteten, i det material som ersätter eller kompletterar Valmyndighetens utbildningsmaterial, i samråd med Valmyndigheten eller länsstyrelsen. Statskontoret anser att regeringen bör förtydliga vilken myndighet som ska ha ansvaret. Om regeringen föredrar att myndigheterna ska dela på ansvaret behöver regeringen förklara vad respektive myndighet har för ansvar.

Statskontorets synpunkter på förslag som är svåra att genomföra

Statskontoret har några generella synpunkter på förslaget om tydligare reglering av valhemligheten vid röstningen (s.84), förslaget om biträde åt väljare vid röstning (s. 85) samt förslaget om ordningen på röstmottagningsstället (s.62). Alla dessa tre förslag är svåra att genomföra. I praktiken blir det en bedömningsfråga för röstmottagaren hur hen ska hantera dessa situationer. Det innebär att det finns en risk för att de hanteras olika. Ett exempel är hur röstmottagare ska hantera en situation där gruppröstning sker trots att de har informerats om att det inte är tillåtet. Ett annat exempel är om en röstmottagare bevittnar en situation, där personen som biträder en väljare inte röstar på det sätt som väljaren har uttryckt. Det är också svårt att avgöra i vilka lägen det är lämpligt att avvisa en person som inte följer anvisningarna.

Därför vill Statskontoret lyfta fram att det är av stor vikt att Valmyndighetens utbildningsmaterial ger en bra vägledning till röstmottagarna, i synnerhet i dessa frågor. Det är viktigt att röstmottagarna känner sig trygga i hur de ska hantera eventuella oegentligheter och att de vet när det är lämpligt att avvisa en person. Då kan förslagen genomföras och hanteras på ett likartat sätt i hela landet.

Övriga synpunkter

Om regeringen väljer att gå vidare med förslagen bedömer Statskontoret att det är kort tid avsatt för att genomföra dem. Statskontoret anser därför att regeringen behöver säkerställa att Valmyndigheten har tillräcklig kapacitet för att genomföra förslagen i tid.

Generaldirektör Annelie Roswall Ljunggren har beslutat i detta ärende. Utredningschef Erik Nyberg och utredare Vega Skott, föredragande, var närvarande vid den slutliga handläggningen.

Annelie Roswall Ljunggren

Vega Skott